

گفت و گو با حسین حمیدی

رقص های محلی، تصویری از گذشته

گفت و گو از: آزاده شهمیرنوری

اشاره:

به دنبال برنامه‌هایی که با عنوان پروژه‌ی «بناها و آواها» اجرا شد برنامه‌ای با عنوان «رقص‌های محلی» در کاخ گلستان اجرا شد. در این برنامه که توسط حسین حمیدی طراحی شده است رقص‌های تربت جام و مریوان همراه موسیقی اجرا شد. این اولین باری است که در کاخ گلستان شاهد اجرای رقص‌های سنتی و محلی ایران هستیم. حسین حمیدی سال‌هاست که در زمینه‌ی موسیقی محلی ایران فعالیت می‌کند. او در سال ۱۳۷۹ به مناسبت روز جهانی موسیقی نمونه‌هایی از موسیقی محلی جمع‌آوری کرد که توسط سازمان یونسکو منتشر شد. پس از آن به جمع‌آوری موسیقی‌های محلی مناطق پرداخت.* چون در اکثر این مناطق موسیقی همراه با رقص بوده است و پژوهش‌هایی نیز در این زمینه انجام داد و رقص‌های محلی منطقه‌ی تربت جام و مریوان که به همراه ارکستر بزرگی انجام شدند اولین تجربه‌ی توامان موسیقی و رقص این گروه است. درباره‌ی این برنامه با او به گفتگو نشسته‌ایم.

* اشتباهی توسط مصاحبه‌کننده رخ داده، چرا که تحقیقات حسین حمیدی در زمینه‌ی موسیقی محلی ایران از اوایل دهه‌ی هفتاد شمسی آغاز شده است.

چرا برای رقص‌های محلی از ارکستر استفاده کردید؟

معمولن رقص‌ها با ساز و دهل و سرنا همراه است اما این بار سعی کردیم در کنار سازهای محلی از سازهایی استفاده کنیم که فضای خاصی را به وجود آورد. نوعی صدای بم که شنونده را به سال‌های دور و روزگار کهن ربط دهد. بیشتر سازهای این گروه مضرابی و کوبه‌ای است. در بخش رقص‌های مریوان از ساز «نرمة نای» استفاده شده است که ساز خود آن منطقه است و در مراسم آیینی از آن استفاده می‌شود که ضرب‌هایی که با تمبک در رقص‌های کردی استفاده می‌شود به آن اضافه شده است.

شما که می‌خواستید این رقص‌ها با ارکستر اجرا شود چرا از سازهای محلی استفاده کردید و اگر می‌خواستید با سازهای محلی اجرا شود چرا ارکستر را وارد ماجرا کردید؟

استفاده از سازهای محلی در ارکستر باعث می‌شود ما به لهجه‌ی سازهای آن منطقه نزدیک شویم و این موضوع به‌طور ناخودآگاه نوعی هماهنگی بین رقص‌ها و صدای سازها دست می‌دهد. در ضمن نیت اصلی ما استفاده از همان سازها بوده به طوری که لهجه‌ی اصلی منطقه حفظ شود. سازهای مضرابی هم به نوعی انتخاب شده‌اند که به این هدف نزدیک شویم.

چرا منطقه‌ی تربت جام و مریوان را انتخاب کردید؟

موسیقی و رقص تمام مناطق ایران قابل توجه‌اند و شاید بی‌اغراق نباشد اگر بگوییم که چون رقص‌های این منطقه تنها توسط آقایان اجرا می‌شود ما هم آن‌ها را انتخاب کردیم. رقص‌های این منطقه کاملن مردانه است. در بعضی مناطق ایران دقیقن برعکس است رقص‌های قاسم‌آبادی و قشقایی بیشتر توسط زنان اجرا می‌شود. رقص‌های تربت جام و مریوان حرکت‌هایی متضاد هم دارند. رقص‌های تربت جام چرخشی انجام می‌شوند و براساس حرکت پا و دست است. رقص‌های کردستان برعکس آن است یعنی پاهاست که می‌رقصد و رقص در کل افقی انجام می‌شود نه چرخشی.

رقص‌هایی که انتخاب کرده‌اید تا چه اندازه تغییر می‌کند و تا چه اندازه به اصل آن نزدیک است؟

یکی از دلایلی که بسیار مهم است بکر بودن رقص‌های این مناطق است، هنوز بسیاری از مراسم آیینی و سنتی این مناطق با رقص‌های محلی اجرا می‌شود و این مراسم تداعی کننده‌ی زندگی گذشته‌ی مردم است. روی این رقص‌ها کار شده است، دقیقن همان طور که در محل اجرا می‌شوند نخواهند بود. آنچه امروز از این رقص‌ها باقی مانده به نسبت آنچه وجود داشته بسیار کم و ناچیز است. در طی این سال‌ها به دلیل عدم اجرا بیشتر این رقص‌ها فراموش شده‌اند. این‌ها میراث فرهنگی ماست مثل ادبیات و موسیقی، رقص‌ها هم میراث تصویری‌اند.

درست است، اما تعداد کسانی که مثل شما فکر می‌کنند محدود است.

متأسفانه فرهنگ رقص در کشور ما همیشه مترادف با سبک بودن است. این علت اجتماعی خاصی دارد. اصولن نگاه جدی به رقص نشده است. در این برنامه سعی کرده‌ام که رقصی را ارایه دهم که بتواند در تمام دنیا به‌عنوان یک هنر جدی تلقی شود. بسیار متأسفم که رقص در بین ایرانیان به حرکت‌هایی خلاصه شده که با موسیقی لس‌آنجلسی اجرا می‌شود و اوقات فراغت و تفریح ما را پر می‌کند. امیدوارم که رقص‌های محلی دارای ارزش هنری متداول بشود.

طراحی این برنامه به چه صورت است؟

طراحی این برنامه چهار مشخصه دارد: اول، فیگور انسانی در حرکت‌های زیبای رقص. دوم، موسیقی. سوم، نور و چهارم، معماری. ما جلوی بنای زیبای شمس‌العماره برنامه اجرا کردیم و شاید این اتفاق برای اولین بار در کاخ گلستان افتاده باشد. این پروژه بخشی از پروژه‌ی بناها و آواها است.

موسیقی این مناطق را چه طور شناسایی کردید؟

از سال ۱۳۷۰ نمونه‌سازی‌هایی از موسیقی‌های محلی ایران ارایه دادم، موسیقی محلی ایران برای من همیشه جذاب و جالب بوده و هست. برخلاف آنچه همه گمان می‌کنند این موسیقی آنقدر تازه و مدرن است که می‌توان هر لحظه تجربه‌ی تازه‌ای از آن داشت. تا به حال ۲۰ برنامه در زمینه‌ی موسیقی محلی آذری، قشقایی، گیلانی، خراسانی و غیره با گروه موسیقی شمشال اجرا کرده‌ایم.